

THE ROLE OF THE MUNICIPALITY CHILDREN'S CENTRE IN NOVI PAZAR FOR SUPPORTING CHILDREN'S INTELLECTUAL GROWTH AND PERSONAL DEVELOPMENT

Plamena D. Nedelcheva

ABSTRACT: The article discusses the role of the Centre for supporting children's personal development / Municipal Children's center in the town of Novi Pazar, in the students' intellectual growth and development. The goal is to familiarize the auditory with the results of the cooperation between the schools on the territory of Municipality of Novi Pazar and Municipal Children's Centre in Novi Pazar.

KEY WORDS: intellectual growth, relation, education, resource, cooperation, support

Общинските центрове по смисъла на чл. 49, ал.1 от Закона за предучилищното и училищното образование са за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата в областта на науката, технологиите, изкуствата и спорта [1., с.15]. Устройството и дейността им се уреждат с Правилник, приет с решение на Общински съвет по области и се утвърждава от общинските кметове.

В страната центрoвете за подкрепа, включително Националният дворец за децата, ученическите общежития, астрономическите обсерватории и планетариуми, се утвърждават като най-доброто място за личностно развитие на ученика в свободното му време. Там подрастващите развиват своите интереси, начин на поведение, разгръщат възможности, за които задължителната образователна подготовка се оказва несъвършена, със сериозен дефицит. По тези съображения броят на Центровете за подкрепа за личностно развитие в цяла България наброява близо 100 (сто). Тези центрове обхващат областите: Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Враца, Видин, Габрово, Добрич, Кърджали, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Плевен, Пловдив, Пазарджик, Разград, Русе, Силистра, Сливен, Смолен, София – град и област, Стара Загора, Търговище, Хасково, Ямбол и Шумен.

В област Шумен са четири на брой и това са Център за подкрепа за личностно развитие – Обединен детски комплекс – гр. Шумен, Център за подкрепа за личностно развитие – Ученическа спортна школа „Хан Крум” – гр. Шумен, Център за подкрепа за личностно развитие – Център за работа с деца – гр. Каспичан и Центъра за подкрепа за личностно развитие - Общински детски комплекс – гр. Нови пазар.

Целта на настоящата публикация е да се представи пред широката аудитория опита и ролята на Центъра за подкрепа за личностно развитие – Общински детски комплекс – гр. Нови пазар, относно реализирането на стратегически мерки за повишаване на интелектуалното израстване на учениците в извънучилищните дейности в Община Нови пазар и техните интереси. Основната цел е качествено интелектуално и физическо развитие на учениците и подобряване на учебната среда чрез участие в извънучилищни форми.

Необходимият ресурс е налице. Центърът за подкрепа за личностно развитие – Общински детски комплекс – гр. Нови пазар разполага с качествени преподаватели, за които приоритет е отчитането на вариативността на нивото на ентузиазираниите участници за надграждане на нови знания и умения. Интелектуалното развитие на децата, учениците или участниците към детския комплекс, като основен принцип на приобщаващо образование, е насочено към подкрепа за личностно развитие на всеки ученик.

Педагогическите форми в Центъра за подкрепа за личностно развитие – Общински детски комплекс – гр. Нови пазар, са насочени в следните области:

- област „Технологии“- действащ кръжок по изобразително и приложно изкуство „Сръчни ръчички”, кръжок „Знам и мога”, школа „Гражданско образование и Диалог”, кръжок по „Краезнание”, школа „Опознай родината”, кръжок „Моделизми”, клуб „Работа с природни материали”, арт-клуб „Работливко”, арт-студио „В страната на чудесата”, клуб „Приказен свят” и клуб „Аз и светът около мен”;

- област „Изкуства“- тук са включени педагогическите форми: „Фанфарен оркестър”, Мажоретен състав „Кадети”, Мажоретен състав „Джунийър”, Детска театрална група „Магия”, клуб по „Художествено слово”, клуб по „Художествено слово № 1”, клуб „Български народни празници”, клуб по „Ученически обектив - Младежка зона”, „Детско шоу и забавление”, „Бърборани – сладурани”;

- област „Спорт“ включва: секция по тенис на маса „Заедно можем”, школа по Футболен отбор „Лъвчетата на ОДК”, клуб по „Каратистите на ОДК”, школа по лека атлетика „Спорт и здраве”, „Футболна школа „Малките лъвчета на ОДК” и клуб на „Малките каратисти на ОДК”.

Дейностите, които се предоставят от Общински детски комплекс – гр. Нови пазар, са насочени към спецификата за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта. Те се провеждат като: индивидуална работа; работа в различни организационни педагогически форми; масови прояви и публични изяви [5., с.6]. В центъра се работи активно и се осъществява 100% общинската политика след влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование след 01.08.2016г., за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от 5 до 18 - годишна възраст на територията на община Нови пазар чрез следните дейности:

- Включване на участниците от целевите групи в организирани обучителни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности на общинско, областно, национално и международно равнище, включително през ваканциите; участието им в организирани групи за занимания по интереси в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство; участие на децата и учениците в общински, областни, национални и международни проекти, програми и форуми в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, кариерното ориентиране на учениците, превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение, педагогическата и психологическата подкрепа; поощряване на участниците в целевите групи с морални и материални награди за високи постижения в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, както и за особен принос към развитието на центъра за подкрепа за личностно развитие, който представляват [3., с.12].

Групите за обучение могат да бъдат постоянно действащи, временно действащи през учебната година, временно действащи през ваканциите.

Таблица № 1

Отчитане на резултати за проявен интерес към ЦПЛР-ОДК-гр.Нови пазар

Интерес към ОДК през годините						
№	Учебна година	Постоянно действащи групи	Временно действащи през учебната година	Временно действаща през ваканцията	Общ брой групи	Общ брой записани ученици
1	2014/2015	14	1	4	19	186
2	2015/2016	14	1	7	22	198
3	2016/2017	16	2	6	24	351
4	2017/2018	20	3	4	27	522

Резултатите са показателни и красноречиви. Стремглаво нарастващият брой ученици, доказателство за осъзната потребност и мотивация, води пропорционално до увеличаване на постоянно и временно действащите групи през учебната година и ваканциите, което рефлектира върху броя и качествената характеристика на преподавателите. С осъществяване и организиране на най-различни мероприятия и дейности се развива и надгражда интелектуалното състояние чрез израстване на учениците, посещаващи с интерес и любознателност формите за извънучилищната дейност.

Ролята на Центъра за подкрепа за личностно развитие – Общински детски комплекс – гр. Нови пазар, е от стратегическо значение за развитието на учениците в община Нови пазар. В часовете се създава пространство за насърчаване на толерантността – специално обособен кът за индивидуална и групов работна. Провеждат се групови занимания с участие на родители, като целта е изграждане на позитивна връзка между родител-дете; разпознаване на агресивните прояви или белезите на децата, които стават жертва на вербална или невербална агресия, усвояване модели на реакция при проблемно поведение. Чрез работилниците за деца и родители във всички клубове, групи, трупни секции, школи се създават условия за:

1. Преодоляване на трудности и проблеми;
2. Възможност да се наблюдава желанието на децата и родителите да творят заедно с учителя;
3. Насърчаване на искреното и позитивно общуване, добрите постъпки и малките успехи, особено при проблемните деца;
4. Спечелване доверието на родителите и тяхната подкрепа при провеждане на съвместна дейност с цел получаване на оценка от тях и поощряване на децата;
5. Здравна култура – здравословно хранене, хигиена, физическа активност;
6. Изгражда се отговорност при изпълнение на поставените задачи;
7. Работи се в група, а при индивидуални случаи на неприемливо поведение или насилие, родителите се насочват към съответни институции.

В различни научни изследвания се представя понятието *“интелектуално развитие”* и са се обособили различни примери. Самото интелектуално израстване е в резултат от повишена концентрация на внимание, активизиране на умствената дейност, повишаване на комуникативността в многообразните и различните форми.

В анкетно проучване взеха участие ученици с разнороден състав: етнически произход, възможности, интелект, семейно положение, здравословно състояние, нравствени дефицити и т.н., както и родители от различни сфери на икономическия и социалния живот.

Чрез анкетата с горепосочените бенефициенти на територията на община Нови пазар анализирахме въпросите и направихме следните *изводи*: постигнато е значително развитие на интересите и способностите от участниците в целевите групи (богат набор от клубни дейности, насърчаване и развитие на таланта, който притежава съответния участник в клубните дейности), компетентностите и изявата им в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, глобалното, гражданското и здравното образование. Клубовете по интереси удовлетворяват потребностите и развиват способностите на посещаващите ги ученици, повишават тяхното самочувствие, вярата в собствените им сили и често компенсират липсата на внимание и грижа от страна на възрастните.

На въпроса със свободен отговор от анкетното проучване: „С какво Вашето участие в клубната дейност е допринесло за развитието на Вашите възможности?“. Отговорите са:

- интересно и пълноценно използване на свободното време;
- интелектуално израстване в областта на изкуството;
- личностно развитие и обогатяване;
- контакти с хора със сходни интереси;
- активен межкултурен обмен с други институции, НПО и Читалища;
- работа по проекти и осъществяване на различни идеи и инициативи;
- публична изява и социална активност;
- изграждане на умения за изготвяне на проекти и работа в екип;
- формиране на лидерски умения и умения за разрешаване на конфликти.

От направения SWOT анализ на сегашното състояние, във връзка с разработването на Стратегията за развитие на Общински детски комплекс като център за подкрепа за личностно развитие в периода 2016–2020 г., се очертаха силните страни на Общински детски комплекс и могат да се направят следните изводи:

✓ Свободният избор на детето и неформалното общуване в групата прави Общински детски комплекс привлекателно място за децата и учениците от Нови пазар.

✓ Работи се с деца от различни училища, на различна възраст, но с общи интереси, което ги кара да се възприемат като една общност.

✓ Турнетата на съставите и трупите в страната и чужбина, за участия в конкурси и фестивали, дават възможност децата да живеят заедно, да проявяват своя характер и същевременно да го променят, ако той не се възприема от групата.

✓ Голяма роля за ефективността на работата в Общински детския комплекс и реализацията на възпитателните възможности има личността и свободата на учителя. Учителите сами разработват програмите си за осъществяване на учебно-възпитателния процес в школите, съставите, клубовете, секциите и кръжоците. Прилагат нови подходи и методи, които ги правят партньори на учениците, а не безспорни авторитети.

✓ Индивидуалният подход към всяко дете е възможност за неговата лична изява. Изключително много се работи върху личността на ученика – инициативен, с възможности да работи заедно с другите, да умее да решава проблеми, да се справя в ситуации, да умее да мисли и да предлага собствени идеи.

✓ Работи се за професионалното ориентиране на учениците и много от тях продължават образованието си в университети със сходни на клубове, кръжоци и школи по специалността.

✓ Гражданското образование е в основата на работа във всички състави, клубовете, секциите и кръжоците и школи. Уважението към различието, социалното сближаване, активното гражданско участие и межкултурния диалог са в основата на възпитателния процес.

✓ Популяризирането на дейността на Общински детски комплекс чрез ежедневно поддържане на сайта, чрез подаването на информация към Община Нови пазар и отразяването на събитията, организирани от Общински детски комплекс, в медийното пространство, дават възможност за запознаване на родителите и обществеността с успехите на децата.

✓ Участието на директора и учителите в общински и национални форуми по проблемите на образованието, извънкласната работа и свободното време на децата с доклади, мнения и предложения допринасят за утвърждаването на тези центрове като най - доброто училище за личностното развитие на ученика в свободното му време и търсене на мястото им в образователната система

Като най-слаба и проблемна страна се оказва материалната база и нерегламентираното финансиране на детските комплекси както в страната, така и на местно ниво. Всяка година финансирането на тези звена се определя с Постановление на МС, без ясни критерии. Издръжката на базата и текущите разходи са поети изцяло от Община Нови пазар. Общински детски комплекс търси възможности и за собствени приходи от концертна дейност, от продукция на школите и клубовете, както и от спонсори и родители.

Изключително сериозен проблем си остава базата на детския комплекс. Всички клубове, трупи, кръжоци, секции и спортните школи и състави ползват училищните бази, градските стадиони и предоставена зала в градското читалище. Това създава неудобства както на ръководството и учителите, така и на децата и техните родители, но се справяме отлично и в това положение.

Новият Закона за предучилищно и училищно образование отваря нови възможности за всички центрове в страна, както и пред Общински детски комплекс – гр. Нови пазар. За първи път има Стандарт за приобщаващото образование и утвърден от министъра План за обучение, който е по-благоприятен от досегашния, преди 01.08.2018 г.

Ако проследим внимателно това, което се постига в школите, съставите, клубовете и кръжоците и т.н. на Общински детски комплекс, ще установим, че там на практика вече са приложени голяма част от идеите, заложили в новата Концепция за развитие на образованието, в частта основни цели и задачи на предучилищното и училищното образование по отношение личността на ученика. Считаме, че на този етап няма реална заплаха за институцията [6., с.231].

Безспорна полза от участието в клубните форми са положителните промени и в пряката учебна дейност – по-бързо усвояване на нови знания, увеличаване бързината на реакциите, развиване на пространственото и абстрактното мислене. Работата в клубните форми стимулира креативността и творческите изяви на участниците в тях. Мултипликационният ефект е свързан с изграждане на умения за сътрудничество и взаимодействие с обществени организации и институции, с изяви на ЦПЛР-ОДК на общинско, областно, национално и международно ниво.

В хода на изследването се очерта цялостната визия на Общински детски комплекс – гр. Нови пазар и значимостта на извънучилищните дейности в изграждането на моралните устои и ценностна система, културно-образователни умения и насърчаване към индивидуалност сред подрастващите. Интелектуалното израстване не е само изясняването на проблема за същността на управленската дейност и каква роля заема в Центъра за подкрепа за личностно развитие, а да се предостави възможност за разкриване в дълбочина на нейната многоплановост и специфика за интелектуалното израстване на малки и големи ученици. Методите, които са използвани, са базирани на фактически резултати от участията на групите, школите, клубовете, съставите и кръжоците в общоградски, областни, регионални, национални и международни състезания и мероприятия.

В процеса на дългогодишните лутания и търсения на верни пътища изкрystalизира все по-категоричната потребност, нужда и полза от Центровете за подкрепа за личностно развитие за цялостното израстване, формиране и възпитание личността на ученика. Неоспорим е фактът, че целевите групи в центровете, които имат свои облик и съдържание, са най-добрите помощници на училището. В този ред на мисли е противоположно всякакво разногласие между двете институции. Нужно е осъзнато единоредствие и взаимно проникване на формално и съдържателно равнище. Все още пожелателни остават нашите претенции за разбиране, подкрепа и помощ от страна на национални, областни и общински ръководства и цялата общественост.

Изводът, който може да се направи от тази взаимовръзка, е повишаване чувството за дълг и отговорност, за грижа и позитивен пример на преподаватели и гражданско общество, за да бъде още по-ползотворно влиянието на дейността за израстването на учениците, които активно участват в Центъра за подкрепа за личностно развитие - Общински детски комплекс – гр. Нови пазар.

References:

1. Zakon za preduchilishno I uchilishno obrazovanie, <http://www.mon.bg/bg>
2. Naredba za priobshtavashoto obrazovanie, <http://www.mon.bg>
3. Pravilnik za ustroystvoto I deynostta na Municipal Children's Centre in Novi Pazar. <http://www.novipazar.acstre.com>
4. Obshtinska strategiq za podkrepa za lishnostno razvitie, <http://www.novipazar.acstre.com>
5. Oblastna strategiq za podkrepa za lishnostno razvitie na detsa I ushenici v oblast Shumen <http://www.strategy.bg>
6. Plamena Nedelcheva/Deinostite na Obshtinski detski kompleks kato Tsentar za podkrepa za lishnostno razvitie v konteksta na noviq zakon za preduchilishno I uchilishno obrazovanie/Sbornik s dobri pedagogitsheski praktiki ot cjala Bulgarija,/ Fondatsiya Kuzmanov <http://www.foundationkuzmanov.com>

Plamena Nedelcheva
PhD student at Konstantin Preslavsky – University of Shumen
e-mail: plamena_nedelcheva13@abv.bg